SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1412

av Johanna Haraldsson m.fl. (S)

Stark och fri folkbildning i hela landet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för folkhögskolor och studieförbund och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta möjligheter till deltagande i folkhögskolekurser, särskilt för personer med funktionsnedsättning och utrikes födda, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna den självständiga styrningen av folkbildningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Folkbildningen är en av hörnstenarna i det svenska bildningssystemet och en avgörande del av det livslånga lärandet. I Sverige finns idag 152 folkhögskolor, varav 110 drivs av idéburna organisationer och övriga av regioner. Tillsammans med de åtta statsbidragsberättigade studieförbunden erbjuder de studier, kulturaktiviteter och mötesplatser i hela landet. Exempelvis finns i Jönköpings län nio folkhögskolor, som tillsammans med studieförbunden erbjuder verksamhet i samtliga av länets kommuner.

Folkhögskolornas deltagarantal fortsätter att minska, även om nedgången under 2025 var mindre än året innan. Antalet deltagare på långa kurser har minskat från cirka 63 500 år 2022 till cirka 53 100 år 2025, en minskning med drygt 16 procent. Under

samma period har deltagarantalet på korta kurser minskat med närmare 19 procent. Studieförbunden nådde under 2025 drygt 607 000 unika deltagare. Samtidigt genomfördes 1 500 färre studiecirklar än året innan och antalet studietimmar minskade med 230 900. Sedan 2022 har tre folkhögskolor och två studieförbund upphört med sin verksamhet.

Neddragna anslag och ökade kostnader pressar folkbildningen och begränsar möjligheterna att möta människors behov av bildning och utbildning. För varje kurs som ställs in försvinner en möjlighet till personlig utveckling, kompetenshöjning och delaktighet i samhället.

En av folkbildningens främsta styrkor är dess förmåga att nå människor som står långt från utbildning och arbetsmarknad. En betydande andel av deltagarna på folkhögskola har endast förgymnasial utbildning, vilket visar hur folkhögskolan bidrar till att lyfta utbildningsnivån i befolkningen och minska utbildningsklyftor. Folkbildningen spelar även en särskild roll för personer med funktionsnedsättning, för personer med psykisk ohälsa eller långvarig arbetslöshet. Här ges människor möjlighet att stärka sin självkänsla och närma sig arbetslivet. Det är därför nödvändigt att personer med aktivitetsersättning kan studera med bibehållen ersättning under hela sin utbildningstid.

För utrikes födda kan folkhögskolor och studieförbund erbjuda språkstudier, gemenskap och vägar vidare till utbildning och arbete. Möjligheten att kombinera svenska med andra studier och praktiska erfarenheter behöver stärkas, så att fler kan delta och ta nästa steg utifrån sina förutsättningar.

Folkbildningen har också ett viktigt uppdrag i att främja demokrati, kultur och samhällsengagemang. Verksamheten i studieförbunden omfattar allt från föreningsutbildningar till kulturprogram, språkcirklar och ungdomsledarskap. Här får människor möjlighet att mötas, pröva idéer och engagera sig i samhällsutvecklingen tillsammans med andra.

Under de senaste åren har folkbildningen varit en viktig del av samhällets krisberedskap. Under flyktingkrisen 2015 och pandemin 2020 ställde studieförbund och folkhögskolor snabbt om sin verksamhet för att möta nya behov. De har också varit en aktiv del i reformer som Äldreomsorgslyftet och etableringsinsatser för nyanlända. Denna förmåga till omställning är möjlig tack vare verksamhetens frihet och självständighet.

Regeringens nedskärning av statsbidraget till studieförbunden med 500 miljoner kronor under perioden 2024–2026 har begränsat verksamheten. Samtidigt har statsbidragen till folkhögskolorna inte hållit jämna steg med kostnadsutvecklingen. Det minskar utrymmet för utbildning och kultur i hela landet, särskilt där tillgången redan är begränsad.

Nedskärningarnas konsekvenser märks tydligt i musiklivet. Enligt Studieförbunden i samverkansrapport Spelningskrisen, så har närmare 300 replokaler stängt under 2024 och 2025. Under 2025 genomfördes också omkring 8 000 färre spelningar med studieförbundens stöd än 2023. När replokaler stänger förlorar människor platser där de kan skapa musik, lära av varandra och utvecklas tillsammans. För unga band försvinner möjligheten att hitta en replokal och ta steget till sin första spelning. Det försvagar det lokala kulturlivet och grunden för framtidens svenska musikliv.

Folkbildningens frihet och självständighet måste värnas. Folkhögskolor och studieförbund behöver kunna utforma verksamheten utifrån deltagarnas behov och sin idéburna förankring. Folkbildningsrådet ska fortsatt ansvara för fördelningen av statsbidrag till de enskilda folkhögskolorna och studieförbunden. Tydliga krav på kvalitet, insyn och uppföljning ska förenas med respekt för folkbildningens självständighet.

Vi socialdemokrater vill ge folkbildningen långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar och värna dess frihet och självständighet. Fler ska få möjlighet att studera, skapa kultur och delta i samhällslivet. Därför behöver folkbildningen stärkas och byggas ut i hela landet.

Johanna Haraldsson (S)

Azra Muranovic (S) *Ilan De Basso (S)*